



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติงานของพยาบาลในโรงพยาบาลต่าง ๆ เป็นลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพทั้งในด้านของวิชาชีพและขององค์กร ซึ่งฟาริดา อิบราฮิม (2537) ได้กล่าวไว้ว่าหนทางสู่คุณภาพการพยาบาล ก็คือ การจัดระบบให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลในองค์รวม กล่าวคือ มองผู้ป่วยทั้งในส่วนกายภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม และสภาพแวดล้อมทั้งหมด และแผนการพยาบาลในองค์รวมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งระบบการดูแลผู้ป่วยแม้จะมีหลายรูปแบบก็จริงแต่เมื่อมองถึงปัญหาภาวะขาดแคลนพยาบาลอย่างมากในปัจจุบันแล้วนับได้ว่า การพยาบาลเป็นทีมเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะให้การพยาบาลอย่างสมบูรณ์ มีคุณภาพ เพราะมีการจัดระบบให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลในองค์รวม มีการใช้แผนการพยาบาลผู้ป่วยแต่ละคนเป็นตัวกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ และพยาบาลจะทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการจัดทีมรับผิดชอบผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง พยาบาลในแต่ละเวรมีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนการพยาบาลและปรับปรุงให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และมีการส่งเวรโดยใช้แผนการพยาบาลผู้ป่วยส่งต่อให้มีการดูแลต่อไปตามสภาพการณ์ของผู้ป่วย

การพยาบาลเป็นทีมจึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพในด้านการดูแล และเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรพยาบาลด้านการบริหารและการพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ ช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะทางการพยาบาล สร้างเสริมการทำงานให้มีระบบ เป็นการนำไปสู่การจัดบุคลากรพยาบาลให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างมีหลักการ สร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สร้างความสามัคคีในการปฏิบัติงาน (พวงรัตน์ บุญญาณรงค์, 2522) และจากผลการศึกษาวิจัยของ สายชล กองอ่อน (2537) เรื่อง ผลของการมอบหมายงานโดยใช้ทีมพยาบาลต่อสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพและความพึงพอใจในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า สัมพันธภาพทางวิชาชีพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ภายหลังจากปฏิบัติงานด้วยวิธีการมอบหมายงานแบบทีมพยาบาล สูงกว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานตามแบบปกติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การพยาบาลแบบเป็นทีมนั้นจะมีส่วนอย่างมากในการช่วยเสริมสร้างให้เกิดสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพและบรรยากาศที่ดีในการทำงานได้

การปฏิบัติการพยาบาลเป็นทีมที่ดีจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องทีมงาน และมีการทำงานเป็นทีมอย่างร่วมแรงร่วมใจซึ่งต้องอาศัยความตระหนักในบทบาทของตนและเคารพในบทบาทของผู้อื่น นอกจากนี้ “การมอบหมายงาน” ยังนับเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานและมีผลโดยตรงต่อผลของการปฏิบัติการพยาบาล และในปี ค.ศ. 1975 Horn and Parker (1975, Quoted in Munson and Clinton 1979: 243 - 249) ได้วิจัยพบว่า ลักษณะของการมอบหมายงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับลักษณะของคุณภาพทางการพยาบาล 4 ประการ คือ การให้การพยาบาลอย่างสมบูรณ์ การให้การพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ความสำนึกในความรับผิดชอบของการให้การพยาบาล และการประสานการดูแล และ Lyndall Urwick (อ้างถึงใน ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์ และคณะ, 2527) ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าหากปราศจากการมอบหมายงานแล้ว ไม่มีองค์การใดสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การที่ผู้บริหารไม่กล้ามอบหมายงานอย่างเหมาะสมและขาดความรู้ว่าจะมอบหมายงานอย่างไรนั้นเป็นสาเหตุของความล้มเหลวตามปกติที่เกิดขึ้นมากที่สุดสาเหตุหนึ่งในองค์การ” นอกจากนี้ อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม (2534) ได้กล่าวว่า การมอบหมายงานยังเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีประสบการณ์และความพร้อมในการบริหารงานเพื่อเตรียมตัวสืบทอดการเป็นผู้บริหารงานที่ดีต่อไปได้

แต่ในสภาพความเป็นจริงถ้าหากได้พิจารณาถ้อยอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า บางครั้งการมอบหมายงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาแทบจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แสดงความคิดริเริ่มในการทำงานของเขาเลย จนแทบจะกล่าวได้ว่า ต้องอาศัยผู้บังคับบัญชาแก้ไขปัญหาทุกกรณีไปในสภาพดังกล่าวผู้อยู่ใต้บังคับบัญชายังคงถูกควบคุมในรายละเอียดต่างๆ และอำนาจหน้าที่ต่างๆ ยังคงถูกสงวนไว้โดยผู้บังคับบัญชา (พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ, 2536) และจากผลการวิจัยของ โสภิตา ทัดพินิจ (2532) ที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การมอบหมายงานในทีมการพยาบาลของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า การมอบหมายงานในทีมการพยาบาลโดยส่วนรวมทุกลักษณะของผู้ป่วยยังปฏิบัติได้ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ ในการมอบหมายงานในทีมการพยาบาลเชิงโครงสร้าง กิจกรรมบางกิจกรรมที่ควรจัดทำเป็นสายลักษณะอักษรได้มีการจัดทำเพียงเล็กน้อย ในส่วนการปฏิบัติตามขั้นตอนการประชุมปรึกษาทางการพยาบาลนั้นไม่สมบูรณ์เกือบทั้งหมด นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญที่พบคือ การให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยยังคงเป็นการปฏิบัติงานมากกว่าการให้การพยาบาลเป็นรายบุคคล ซึ่งส่งผลให้บุคลากรพยาบาลมุ่งทำงานให้เสร็จทันเวลามากกว่าการให้การพยาบาลที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยแต่ละคน ฟาริดา อิบราฮิม (2537) ได้กล่าวว่า ความไม่สำเร็จของการทำงานเป็นทีมเท่าที่พบในปัจจุบันเกิดจากการขาดเป้าหมายและความรู้ในเรื่องทีมการพยาบาลอย่างแท้จริง ขาดมโนคติในเรื่องการทำงานกลุ่ม และหัวหน้าทีมยังนำทีมได้ไม่ดีพอ ดังนั้นจึงยังไม่มีกรร่วมวางแผนการพยาบาลและอภิปรายร่วมกันโดยยึดผู้ป่วยเป็นแกน

อย่างจริงจัง จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่าในองค์การพยาบาลจะตระหนักถึงความสำคัญของการพยาบาลเป็นทีมและพยายามพัฒนาการทำงานเป็นทีมกันมาแล้ว แต่ปัญหานั้นก็ยังคงมีอยู่ แสดงว่าจำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้า หาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การพัฒนาการทำงานเป็นทีมในองค์การพยาบาลนั้นจัดได้ว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรอย่างหนึ่ง ซึ่งถือเป็นความจำเป็นในการบริหารงานการพยาบาล วิธีการพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่ที่พบมักจะเป็นในรูปของการจัดประชุมวิชาการ อบรม สัมมนา โดยการจัดให้มีการอบรมในเรื่องที่กำลังเป็นที่น่าสนใจ ทันสมัย หรือกำลังเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข ซึ่งการจัดให้มีขึ้นในแต่ละครั้งนั้นต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากพอสมควร แต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่เนื่องจากพยาบาลไม่สามารถมาร่วมการอบรมได้ครบทุกคน เนื่องจากการทำงานที่เร่งรีบ หรือบางคนก็เพิ่งออกเวรก็อาจเหนื่อยล้าเกินไป รวมทั้งการอบรมที่มีระยะเวลาติดต่อกันหลายวันจะมีผลให้พยาบาลบางคนไม่สะดวกที่จะมาเข้ารับฟังการอบรมได้ครบทุกครั้งซึ่งมีผลทำให้ได้รับความรู้ไม่เต็มที่ และการที่จะมาเข้ารับการอบรมในเรื่องนั้นๆ ใหม่ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ยากเนื่องจากการอบรมสัมมนาในครั้งต่อไปมักเป็นเรื่องใหม่ ดังนั้นผู้ที่เข้ารับการอบรมมักจะเป็นผู้ที่ขึ้นทำงานในช่วงเช้าและบ่อยครั้งที่พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมในการอบรมในแต่ละครั้งมักเป็นคนเดิมๆ เสมอ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ ระดับสติปัญญาในการเรียนรู้ของแต่ละคนย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน บางคนฟังบรรยายครั้งเดียวก็สามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี แต่บางคนอาจต้องฟังหรือมีการทบทวนหลายครั้งจึงจะเข้าใจ และบ่อยครั้งที่คนที่ฟังแล้วไม่ค่อยรู้เรื่องจะมักไม่กล้าถามเนื่องจากกลัวถูกตำหนิ และมีผลทำให้คนกลุ่มนี้จะไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการอบรมสัมมนาที่จัดขึ้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องรู้จักเลือกสรรวิธีการพัฒนาบุคลากรหลายๆวิธีมาใช้ตามความเหมาะสมเพื่อให้เป็นการส่งเสริมซึ่งกันและกันและทำให้บุคลากรได้รับการพัฒนาในเรื่องต่างๆได้อย่างต่อเนื่อง

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้วิชาชีพทางการพยาบาลเกิดความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่พยาบาลทุกคนควรจะตระหนักและสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิเชียร ทวีลาภ (2534) กล่าวว่า การที่พยาบาลจะสามารถพัฒนาตนเองให้ได้ผลดีได้นั้นนอกจากจะเกิดจากความต้องการของพยาบาลที่จะพัฒนาตนเองเป็นสิ่งสำคัญแล้วยังเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารการพยาบาลทุกคนทุกระดับในองค์การพยาบาลที่ต้องให้การส่งเสริม เพราะการพัฒนาบุคลากรเป็นการกระตุ้นและจูงใจให้บุคลากรมุ่งที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และทำที่ต่างๆ อันเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและมีการต่อเนื่องกัน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้

วิจัยจึงมีความเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจะต้องจัดให้มีการอบรมพัฒนาบุคลากรในเรื่อง “การมอบหมายงานเป็นทีม” ให้แก่พยาบาลวิชาชีพเพื่อให้เกิดการบริการพยาบาลที่มีคุณภาพ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ เจริญก้าวหน้ามากขึ้นอย่างรวดเร็วมีการพัฒนานำอุปกรณ์เครื่องมืออำนวยความสะดวกเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน อันส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นและ “คอมพิวเตอร์” นับเป็นเทคโนโลยีหนึ่งที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน จนมีผู้กล่าวไว้ว่า ยุคนี้เป็น “ยุคของการปฏิวัติข่าวสาร” ซึ่งมีคอมพิวเตอร์เป็นตัวทำให้เกิดขึ้น และ John Naisbitt (อ้างถึงใน สันติ ตั้งรพีพากร, 2533) ยังได้ทำนายไว้ในหนังสือชื่อ Megatrend ว่า ในราวปี ค.ศ. 2000 เครื่องคอมพิวเตอร์ประจำบ้านจะแพร่หลายกว้างขวางมากจนใกล้ถึงจุดมีใช้กันทุกบ้าน จนแทบจะกล่าวได้ว่า คอมพิวเตอร์กำลังจะเป็นสิ่งจำเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเราเลยทีเดียว และเนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของคอมพิวเตอร์ได้พัฒนามากขึ้น สามารถทำงานได้กว้างขวางขึ้นเป็นที่แพร่หลายทั้งในวงการธุรกิจ วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมและวงการศึกษานักการศึกษาในต่างประเทศจึงให้ความสนใจในการนำเอาคอมพิวเตอร์มาพัฒนาเป็นสื่อที่ช่วยในการเรียนการสอนและฝึกอบรมให้ทันสมัยและมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น เรียกว่า “คอมพิวเตอร์ช่วยสอน” (Computer Assisted Instruction , CAI) ซึ่งเป็นอีกรูปแบบของบทเรียนสำเร็จรูป โดยให้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางแทนสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อประเภทอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นสื่อการสอนที่สนองความมุ่งหมายของการสอนแบบเอกัตบุคคล ใช้เสนอเรื่องราวต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะเรียนโดยตรงกับคอมพิวเตอร์ และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องรอหรือเร่งให้เกิดการเรียนรู้พร้อมกับคนอื่นๆ ผู้ที่ยังไม่เข้าใจในเนื้อหา ก็สามารถทบทวนซ้ำๆ ได้อีกและสามารถเลือกเวลาที่ต้องการจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องกลัวถูกตำหนิหรือดูถูกเมื่อมีการประเมินและไม่สร้างความรำคาญให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการจัดอบรมในแต่ละครั้ง

นอกจากนี้แล้วคอมพิวเตอร์ยังสามารถสร้างภาพสี เสียง บันทึก และกำหนดเวลาในการเรียนได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายในการที่จะเรียนรู้ และในปัจจุบันราคาของคอมพิวเตอร์ก็มีราคาถูกลงมาก ทั้งๆ ที่มีการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงเห็นได้ว่าโรงพยาบาลเอกชนเกือบทุกโรงพยาบาลจะมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้งานในด้านต่างๆ อย่างแพร่หลายรวมทั้งทางด้านการศึกษาด้วย ในส่วนโรงพยาบาลของรัฐจะพบว่า ได้เล็งเห็นความสำคัญของคอมพิวเตอร์เช่นกันดังจะเห็นได้จากตัวอย่างผลการสำรวจการใช้คอมพิวเตอร์ในหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2535 ปรากฏว่า มีโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ใช้คอมพิวเตอร์ในโรงพยาบาลรวมทั้งสิ้น 587 แห่ง โดยแบ่งเป็นโรงพยาบาลในส่วนกลาง 129 แห่ง โรงพยาบาลในส่วนภูมิภาค 458 แห่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี 2531 ซึ่งมีจำนวนโรงพยาบาลทั้งหมดในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 88 แห่ง

เท่านั้นที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ และยังมีแนวโน้มว่าคอมพิวเตอร์จะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในอนาคต อันใกล้นี้ที่ทุกโรงพยาบาลจะต้องมีประจำไว้ที่หอผู้ป่วยทุกหอ ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีบางโรงพยาบาลที่มีคอมพิวเตอร์อยู่ประจำในหอผู้ป่วยทุกหอแล้ว เช่น โรงพยาบาลสมิติเวช โรงพยาบาลพญาไท โรงพยาบาลจุฬาย (ตึกภปร.) โรงพยาบาลภูมิพล และโรงพยาบาลวชิระ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ยังนับได้ ว่ามีการใช้คอมพิวเตอร์ได้ไม่คุ้มค่า กล่าวคือ มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในระบบการบริหารการพยาบาล และการบริการทางการแพทย์น้อยมาก บางแห่งใช้เพียงเพื่อเก็บเวชระเบียน การควบคุมยาเท่านั้น ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง ทั้งๆ ที่คอมพิวเตอร์สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารการพยาบาล ได้มากมาย ดังเช่น การจัดระบบเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพการพยาบาล การพัฒนาบุคลากร สถิติ จำนวนผู้ป่วย การแบ่งประเภทผู้ป่วย เพิ่มประวัติบุคลากร การจัดบุคลากร การจัดตารางเวร การจัดทำงบประมาณและอัตราเงินเดือน การควบคุมการใช้วัสดุและพัสดุในหอผู้ป่วย การวางแผนงาน เครือข่ายการติดต่อประสานงาน (อุคมรัตน์ สงวนศิริธรรม, 2534)

จากข้างต้นจะพบว่า การพัฒนาบุคลากรในปัจจุบันส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีการจัดอบรมสัมมนาซึ่งมี ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ใช้เวลานาน และมีรูปแบบซ้ำๆ อันอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ และจากที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในอนาคตอันใกล้นี้มีแนวโน้มที่โรงพยาบาลต่างๆ จะมีคอมพิวเตอร์ใช้ในหอผู้ป่วยทุกหอ และการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรโดยการจัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อใช้ ศึกษาในด้านการบริหารและการบริการพยาบาลนี้ยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับวงการพยาบาล แม้จะได้มีนักวิชาการบางท่านเริ่มที่จะจัดทำขึ้นบ้างแล้วแต่ก็นับว่ายังน้อยมาก ดังนั้นการมีบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนในเรื่องต่างๆ ไว้ประจำหอผู้ป่วยเพื่อให้พยาบาลสามารถที่จะเลือกพัฒนาตนเองใน เรื่องที่ตนสนใจจะเป็นการพัฒนาบุคลากรโดยใช้คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เพิ่มอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมในด้านการพัฒนาความรู้และทักษะของพยาบาลได้เป็นอย่างดี เพราะบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะเน้นการสอนแบบเอกัตบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้ มีการเสริมแรง สร้างแรงจูง ใจ การให้ผลย้อนกลับทันทีที่ทำให้อ่านกับการเรียน และไม่เกิดความเบื่อหน่าย พยาบาลสามารถที่จะ พัฒนาตนเองได้โดยนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้มาศึกษาในเวลาว่างที่สะดวกที่สุดของตน เมื่อ ต้องการจะทบทวนหรือสนใจในหัวข้อเรื่องอะไรก็สามารถนำมาเข้าคอมพิวเตอร์เรียนรู้ได้ทันที โดย อาจนำมาใช้ทบทวนเสริมความรู้ในระหว่างอบรมหรือหลังรับการฝึกอบรมในรูปแบบอื่นๆ ด้วยก็ได้เพื่อ ให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นรูปแบบใหม่ของการพัฒนาบุคลากรพยาบาล ซึ่งแต่เดิมนั้นมีเพียง การจัดการอบรม การไปศึกษาดูงาน และการอ่านจากหนังสือคู่มือต่างๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึ กอบรม ทางด้านการบริหารการพยาบาลในเรื่อง “การมอบหมายงานเป็นทีม” ขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารได้ ใช้เป็นรูปแบบใหม่ในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะช่วยเสริมและเป็นแนวทางให้พยาบาลได้มีการพัฒนา

ตนเองอย่างต่อเนื่องโดยสามารถที่จะเลือกเรื่องและเวลาที่ต้องการจะเรียนรู้ได้ตามต้องการ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีมของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งใจทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึก กอบรมนี้ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารและการบริการทางการแพทย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึก กอบรม เรื่อง การมอบหมายงานเป็นทีม
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 3 สัปดาห์

เหตุผลและสมมติฐานของการวิจัย

การมอบหมายงานเป็นทีม เป็นระบบที่กรมพยาบาลที่มุ่งให้การพยาบาลผู้ป่วยเป็นรายบุคคล ทั้งยังเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการที่จะให้การพยาบาลอย่างสมบูรณ์ บุคลากรจะมีความทำงานร่วมกันเป็นทีมมีการประสานงานกัน ให้ความช่วยเหลือกันในการวางแผนการดูแลแต่ละคนซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพในด้านการดูแล และเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรพยาบาลด้านการบริหารและการพยาบาล โดยเฉพาะความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ (อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม, 2534) เป็นการนำไปสู่การจัดบุคลากรพยาบาลให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างมีหลักการ สร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถ้าพยาบาลได้รับการอบรมให้ความรู้ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี มีความเข้าใจในบทบาทการทำงานเป็นทีมและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องก็จะเป็นการเสริมสร้างให้เกิดประสิทธิภาพในการให้การบริการทางการแพทย์ได้

จากการศึกษาในด้านการฝึก กอบรมและพัฒนาบุคลากรนั้นผู้วิจัยพบว่า คอมพิวเตอร์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการเรียนการสอนและการอบรม เนื่องจากทำให้ผู้เข้ารับการฝึก กอบรมสนใจและกระตือรือร้นที่จะพบวิธีการใหม่ๆ และที่สำคัญคือ คอมพิวเตอร์สามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้โดยตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ แล้วคอมพิวเตอร์จะบอกว่าถูกหรือผิด มีการให้ผลย้อนกลับทันทีและมีการเสริมแรงอย่างเหมาะสม มีสีสัน ภาพ และเสียงที่จะช่วยให้เกิดความตื่นเต้น เพลิดเพลิน ทำให้ผู้เรียนคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการเรียนได้นาน มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ผู้เรียนจะเรียนได้ดีกว่าและเร็วกว่า (สุวรงค์ ใต้ตระกูล, 2537) ทั้งยังประหยัดเวลาในการสอนได้มากกว่าการสอนวิธีอื่นๆ ในการ

เรียนเนื้อหาที่เท่ากัน (Modisette, 1980; Flower, 1981) นอกจากนั้นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนยังมีประโยชน์มากมาย กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เป็นรายบุคคลและทบทวนให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาบทเรียนที่เคยเรียนหรือได้รับการอบรมมาได้ตามลำพัง ตามเวลาและสถานที่ที่สะดวก ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งฝึกให้ได้คิดอย่างมีเหตุผลเพราะต้องมีการแก้ปัญหาในแบบฝึกหัดแต่ละบท ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถแอบดูคำตอบได้ก่อนจึงเป็นการบังคับผู้เรียนให้เรียนรู้จริงก่อนที่จะผ่านบทเรียนนั้นไป

สรวงศ์ โค้วตระกูล (2537) ยังได้กล่าวว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอนยังเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้โดยคำนึงถึง 1. หลักการเรียนรู้จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางพฤติกรรมของสกินเนอร์ที่เน้นการให้แรงเสริม ที่ว่า การให้การเสริมแรงสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมการตอบสนอง การให้รางวัลหรือคำชมเชยสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการตอบสนองได้ และการเรียนรู้จะเกิดผลดีขึ้นเมื่อใช้การเสริมแรงหลายอย่างให้สัมพันธ์กัน 2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา โดยให้ความสำคัญของการควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง เพราะจะทำให้เกิดความพอใจในผลงานของตนและนำไปสู่แรงจูงใจภายในตนเอง และ 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญานิยม อินฟอร์เมชัน โปรเซสซึ่งโดยมีความคิดพื้นฐานคือ ในการเรียนรู้สิ่งใดก็ตามผู้เรียนสามารถควบคุมอัตราความเร็วและขั้นตอนของการเรียนรู้ได้ และนอกจากผู้เรียนจะเพิ่มจำนวนของสิ่งที่เรียนรู้แล้วผู้เรียนจะสามารถเรียบเรียงและรวบรวมความรู้ให้เป็นระเบียบเพื่อจะเรียกใช้ในเวลาที่ต้องการได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพ หลังการทดลองจะสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. ค่าเฉลี่ยความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพ ระยะติดตามผลจะสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. ค่าเฉลี่ยความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพ หลังการทดลองและระยะติดตามผลจะไม่มี ความแตกต่าง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

1. ประชากร เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าทีมและสมาชิกทีมในหอผู้ป่วยสามัญ โรงพยาบาลวชิระ จำนวน 774 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยสามัญที่มีจำนวนเตียงอย่างน้อย 30 เตียง และมีโครงสร้างการจัดหอผู้ป่วยคล้ายคลึงกัน (ไม่นับรวมหัวหน้าหอผู้ป่วย)
2. เป็นพยาบาลวิชาชีพที่เต็มใจให้ความร่วมมือในการทดลองครั้งนี้และเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เบื้องต้นพอสมควร
3. เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยที่มีการระงับการปฏิบัติด้วยวิธีการมอบหมายงานคล้ายคลึงกัน (เป็นการมอบหมายงานแบบกึ่งผสม)

2. ตัวแปรที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึกอบรม เรื่อง “การมอบหมายงานเป็นทีม” ซึ่งจะประกอบด้วย

2.1.1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน : ประกอบด้วยแบบฝึกหัดและบทเรียนในเรื่อง “การมอบหมายงานเป็นทีม” โดยมีเนื้อหาดังนี้

- 1) การมอบหมายงานการพยาบาล
- 2) รูปแบบการมอบหมายงาน
- 3) ทีมการพยาบาล และองค์ประกอบของทีม
- 4) บทบาทของหัวหน้าทีมและสมาชิกทีม
- 5) กิจกรรมหลักของการมอบหมายงานแบบทีม 4 กิจกรรม คือ

การมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การใช้กระบวนการพยาบาล การนิเทศบุคลากรพยาบาล

2.1.2 ชุดฝึกอบรม : ประกอบไปด้วยแบบประเมินตนเองก่อนและหลังเรียนเนื้อหาสาระและแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมหลัก ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการมอบหมายงานเป็นทีม และการปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีมทั้ง 4 กิจกรรม ได้แก่ การมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การใช้กระบวนการพยาบาล การนิเทศบุคลากรพยาบาล

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในระหว่างการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึก อบรมนี้ ผู้วิจัยจะไม่จำกัดเวลาในการใช้โปรแกรมแต่ละครั้ง เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน และถือว่าเวลาไม่มีผลต่อสภาพการเรียนการสอน และจะตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ผ่านการเรียนแล้วจาก

การทำแบบฝึกหัดและปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละบทเรียน ผู้ที่ผ่านการใช้ คือ ผู้ที่ทำแบบฝึกหัดและปฏิบัติกิจกรรมครบทุกบท

2. สภาพแวดล้อมของการปฏิบัติงานของพยาบาลในแต่ละหอผู้ป่วย มีผลต่อการเรียนรู้ของพยาบาลไม่แตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การมอบหมายงานเป็นทีม หมายถึง การจัดบุคลากรระดับต่างๆ เข้าไว้เป็นกลุ่มรับผิดชอบผู้ป่วยจำนวนหนึ่งร่วมกัน ทีมการพยาบาลแต่ละทีม ประกอบด้วยบุคลากรพยาบาลอย่างน้อย 2 คน โดยมีพยาบาลวิชาชีพเป็นหัวหน้าทีม สมาชิกทีมอาจจะประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค หรือผู้ช่วยพยาบาลอย่างน้อย 1 คน มีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทางการพยาบาลแก่ผู้ร่วมงานตามขอบเขตความสามารถ ตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละคนโดยหัวหน้าทีม มีการประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่กันในการวางแผนและการให้การพยาบาลอย่างสมบูรณ์แบบแก่ผู้ป่วยแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีการประเมินผลร่วมกัน

การปฏิบัติกิจกรรมการมอบหมายงานเป็นทีม หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่างๆ ของพยาบาลที่ทำหน้าที่หัวหน้าหรือเป็นสมาชิกในทีมการพยาบาลจะต้องปฏิบัติร่วมกัน โดยในงานวิจัยนี้จะประกอบไปด้วยการกระทำ 4 เรื่อง คือ

1. การมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ หมายถึง การจัดแบ่งและกระจายงานทางการพยาบาลไปยังบุคลากรในทีมการพยาบาลโดยหัวหน้าทีม มีการกำหนดภาระงานของสมาชิกทีมแต่ละคนไว้อย่างชัดเจนเป็นสายลักษณะอักษรล่วงหน้าก่อนมีการปฏิบัติงานหรือกระทำเพิ่มเติมในขณะปฏิบัติงาน

2. การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล หมายถึง กิจกรรมการนัดหมายอย่างมีแผนและเป้าหมายชัดเจนของกลุ่มบุคลากรพยาบาล เพื่อปรึกษาหรือเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ ข้อมูลประเด็นปัญหาและแนวทางในการกำหนดแผนการพยาบาลผู้ป่วย หรือ เป็นการนำปัญหาที่เกิดขึ้นกับมาร่วมกันอภิปรายเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไข

3. การใช้กระบวนการพยาบาล หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องตามแนวทางการแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล การวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลการพยาบาล

4. การนิเทศคุณลากรพยาบาล หมายถึง กิจกรรมการปฏิบัติของหัวหน้าทีมที่มีต่อสมาชิกทีมด้วยการตรวจเยี่ยม สอน แนะนำ ช่วยเหลือ จรรโลงใจ และการให้อิสระ เพื่อให้การปฏิบัติกรพยาบาลของทีมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในแผนการพยาบาล

ความรู้ หมายถึง ความสามารถของพยาบาลในการคิด เข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า โงงานวิจัยเรื่องนี้จะครอบคลุมความสามารถของพยาบาลดังกล่าวเกี่ยวกับกรมอบหมายงานเป็นทีม ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาดังนี้

1. การมอบหมายงานการพยาบาล
2. รูปแบบการมอบหมายงาน
3. ทีมการพยาบาล และองค์ประกอบของทีม
4. บทบาทของหัวหน้าทีมและสมาชิกทีม
5. กิจกรรมหลักของการมอบหมายงานแบบทีม 4 กิจกรรม คือ
 - 5.1 การมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
 - 5.2 การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล
 - 5.3 การใช้กระบวนการพยาบาล
 - 5.4 การนิเทศคุณลากรพยาบาล

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึ กอบรม เรื่อง “การมอบหมายงานเป็นทีม” หมายถึง การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนเรื่อง การมอบหมายงานเป็นทีม โดยใช้ระบบสื่อประสมมาประกอบกันเป็นชุด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนด้วยตัวเองเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนซึ่งในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ โปรแกรมช่วยสอน เรื่อง การมอบหมายงานเป็นทีม : เป็นโปรแกรมการสอนที่รวมระหว่างแบบเรียนโปรแกรมและเครื่องช่วยสอนไว้ด้วยกัน ลักษณะเหมือนบทเรียนสำเร็จรูป มีการนำเนื้อหาเรื่องการมอบหมายงานเป็นทีม และลำดับวิธีการสอน มาบันทึกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์สำหรับใช้สอนและประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โดยให้เครื่องกับคนได้ตอบกันเองและไม่ต้องมีบุรุษที่สามเข้ามาช่วย

2. ชุดฝึ กอบรม : เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเป็นรูปเล่ม โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในหัวข้อเกี่ยวกับ “การมอบหมายงานเป็นทีม” ไว้อย่างเป็นระบบตามรูปแบบการสร้างชุดการเรียนการสอนด้วยตนเอง เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพได้ศึกษาประกอบกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนการศึกษาด้วยตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งในเล่มจะประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ 1) สารบัญ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) คำแนะนำในการใช้ชุดฝึ กอบรม 5)

เนื้อหาหน่วยที่ 1- 5 6) คู่มือการฝึกปฏิบัติการมอบหมายงานเป็นทีมทั้ง 4 กิจกรรม 7) แบบประเมินกิจกรรมด้วยตนเอง 8) แหล่งอ้างอิง ซึ่งจะสอดคล้องต่อเนื่องกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน **พยาบาลวิชาชีพ** หมายถึง พยาบาลที่ได้สำเร็จการศึกษาพยาบาลศาสตร์ในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ อนุปริญญาพยาบาล หรือปริญญาพยาบาล ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสาขาการพยาบาลชั้นหนึ่ง ซึ่งในที่นี้หมายถึงพยาบาลประจำการที่มีความสามารถในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้และปฏิบัติงานอยู่ในหอผู้ป่วยที่มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประจำอยู่ในหอผู้ป่วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลในการพัฒนาบุคลากรพยาบาล โดยใช้คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ในหอผู้ป่วยให้เป็นประโยชน์ด้านการบริหารการพยาบาลเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง
2. เป็นแนวทางพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประกอบชุดฝึกอบรมนี้ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นสื่อการสอนในโรงพยาบาลอื่นๆ ที่มีคอมพิวเตอร์ได้
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในการศึกษาพยาบาลและการปฏิบัติการพยาบาลอื่นๆ ต่อไป
4. เป็นแนวทางในการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะที่มีการใช้โปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย